OVERZICHT VAN DE WAAN VAN DANIEL PAUL SCHREBER ZOALS GEPRESENTEERD IN ZIJN "DENKWÜRDIGKEITEN" (1903)

Lieven Jonckheere
PPaK
21 oktober 2023

VOORAF

aankondiging

Een straffe stelling om te beginnen. Er is geen psychoticus die niet op een of ander moment terugvalt op een of andere vorm van schrijven. Alsof psychotici zodanig lijden onder het besef dat spreken tekort schiet, dat ze wel moeten gaan schrijven. Schrijven in plaats van te spreken, schrijven als complement voor het spreken, schrijven als oorspronkelijker dan het spreken, schrijven als metataal van het spreken – dat zijn fundamentele vragen die zich daarbij stellen.
We moeten in elk geval vaststellen dat de drie theorieën die Lacan over de psychose heeft ontwikkeld, op schrijfsels van psychotici zijn gebaseerd.
In zijn doctoraat in de geneeskunde (1932), als psychiater, gaat Lacan na hoe de de waan in de paranoïa een persoonlijkheid (*personnalité*) construeert. Daarvoor baseert hij zich op de schrijfsels van een patiënte die hij Aimée noemt. Dat zijn haar twee romans, die niet gepubliceerd geraakten en die ze dus maar, in het Frans, naar de Prins van Wales opstuurde, maar ook en vooral de vele brieven waarmee ze bekende Franse schrijvers stalkte.
In zijn terugkeer (*retour*) tot Freud verifieert Lacan in Séminaire III "De psychosen" (1955-1956) en het epochale "Over een kwestie die aan elke mogelijke behandeling van de psychose voorafgaat" (1958-1959) hoe het met de structuur in de psychosen is gesteld. Besluit is dat de Naam-van-de-Vader (*Nom-du-Père*) in de psychose niet-ontvankelijk verklaard is (*forclusion*), met als gevolg dat de castratie het genot niet indijkt. Daarvoor baseert Lacan zich, net als Freud in 1911, op een dit keer wel gepubliceerd geraakt geschrift van een psychoticus. Dat zijn de Denkwürdigkeiten, de gedenkwaardigheden of heuglijke feiten die de voormalige Duitse rechter Daniel Paul Schreber zich in 1903 over ontstaan en evolutie van zijn waan van De Vrouw van God te worden herinnert, en die hij heel dringend moet laten weten aan zijn psychiater (die hem achtervolgt), zijn vrouw (die hij nog altijd graag ziet) en de collega's (die hem ontoerekeningsvatbaar hebben verklaard), maar ook en vooral aan ons (die nog altijd op de verlossing door hem wachten).
In Séminaire XXIII (1975-1976) ontdekt Lacan tenslotte, van Freud los, de topologische functie van de uitvinding van het sinthoom (*sinthome*) in de psychose, als een symptoom dat *sustainable* is. Dat doet hij bij de door hem niet expliciet als psychotisch gediagnosticeerde Schrijver bij Uitstek die de in het Engels schrijvende Ier James Joyce is. Daarbij verwijst Lacan niet alleen naar diens romans "Portrait of the artist as a young man", "Ulysses" en "Finnegans Wake", maar ook, en vooral, naar 's mans epifanieën (die hij de Paus wou sturen) en pornografische brieven (waarmee hij zijn vrouw overdonderde, toen hij even van haar gescheiden was).

In de aankondiging benadrukte ik dus
- belang, noodzaak zelfs van het schrijven in de psychosen
- belang, noodzaak zelfs van dat schrijven, in allerlei vormen, door psychotici
  voor elke mogelijke psychoanalytische theorie van de psychosen, vanuit Freud en Lacan

Schreber

we vliegen er meteen in – met de presentatie van een der belangrijkste 'psychotische geschriften'

- voor Freuds theorie over de psychosen,
- en van daaruit ook voor Lacans eerste, nog Freudiaans te noemen theorie over de psychosen

dat zijn de "Denkwürdigkeiten eines Nervenkranken"
de gedenkwaardigheden, heuglijke feiten of memoires van een geesteszieke of krankzinnige, die de Duitse topjurist Daniel Paul Schreber in 1903 publiceerde

doordat Schrebers "Memoires" zo een volledig én betrouwbaar beeld van een waan schetsen,
kan Lacan via Schrebers "Memoires" tonen

- vooreerst wat de structuur of logische samenhang van een waan is
- vervolgens dat de structuur van een waan samenvalt met het proces van de psychose
  die structuur van de waan toont dus
  - hoe Schrebers psychose tot stand is gekomen
  - hoe Schrebers waan zich heeft ontwikkeld of ontvouwd
  - hoe Schrebers gestabiliseerd is geraakt

  Ik verwijst naar wat Lacan zegt, in onze Nederlandse vertaling p 54

bronnen

Dit jaar zullen we dus veel vanuit Schrebers "Memoires" vertrekken en daarop terugvallen
en dus dachten we dat het nuttig én leuk zou kunnen zijn om in deze eerste sessie een soort gestructureerde samenvatting van Schrebers waan te presenteren

- <u>mijn samenvatting van Schrebers waan is gebaseerd op</u>
  - verslagen van een van zijn psychiaters, Dr. Weber (2de opname)
  - een aantal samenvattingen van Schrebers "Memoires"
    - psychoanalytische samenvattingen "Memoires"
      - door Freud – in zijn Schreberstudie (1911)
      - door Lacan – in zijn *reprise* van Freuds Schreber = QP (1958-1959)
    - maar ook Canetti's samenvatting van Schrebers "Memoires" (1960)
      vanuit een politieke agenda: de paranoia als paradigma van de *Machthaber*
      wat hem een aantal voor ons verrassende kantjes aan Schrebers waan doet benadrukken
  - maar zelf ook nog eens Schrebers "Memoires" herlezen
    - met heel veel plezier, want wat schrijft die man toch een mooi Duits, zeg!
    - maar toch ook met een soort dubbel, unheimlich gevoel
      - 40 jaar geleden ben ik door Julien Quackelbeen aangenomen geweest
        als assistent vakgroep Psychoanalyse
        om het biografisch-historisch onderzoek rond Schreber over te nemen van Daniel Devreese – wat meteen tot een heleboel misverstanden heeft geleid
      - toen ik mij nu dus weer, met een beetje schrik, in de *Schreberforschung* aan het inwerken was, ontdekte ik dat mijn voorganger, in wiens voetsporen ik dus niet ben getreden, dat Daniel Devreese dus een paar jaar terug is overleden
        – wat ik hier breng is een beetje een hommage aan Daniel
- <u>in samenvatting ook paar interessante nieuwe biografische gegevens verwerkt</u>
  bron: Zvi Lothane "In defense of Schreber. Soul Murder and Psychiatry" 1992
  - *state of the art* van *Schreberforschung* (waarin Daniel Devreese zijn verdiende plaats krijgt)
  - definitief afsluitend, al in 1992

TIJD 0
BASIS/UITGANGSPUNT VAN SCHREBERS WAAN
= SOORT SEKSUELE VERHOUDING VAN SCHREBER MET GOD (ANDER)

Schreber heeft exclusieve verhouding met God – die we seksuele verhouding kunnen noemen doordat *de* perfecte wereldorde een structureel tekort vertoont

wereldorde = *wundervolle Aufbau*
heerlijke wereldorde (cf. *Brave New World* = prachtig, schitterend, grandioos)
= soort cyclische verhouding God met mensen

- god is één en al *Nerven*=zenuwen
- Schreber kan Gods zenuwen zien, horen en voelen
  - Schreber ziet gods zenuwen als zonnestralen – met zijn geestesoog
  - Schreber hoort Gods zenuwen als stemmen – in zijn hoofd
    - spreken Duits = taal van het huidig meest hoogstaande en dus uitverkoren volk van god
    - wel speciaal soort Duits = *Grundsprache*
      - oubollig + heel veel eufemismen = neologismen
      - maar nog altijd *kraftvoll*
  - Schreber voelt Gods zenuwen als een soort vrouwelijk genot – in zijn lichaam
- Gods zenuwen, die de vorm van stralen/woorden/genot aannemen, zijn scheppend
  - God schept oa mens door zijn zenuwen=stralen in lichaam van mens te deponeren
  - God moeit zich in principe verder niet met de levende mens
- als mens sterft, trekken goddelijke zenuwen van zijn ziel terug naar God

- als mens sterft, trekken goddelijke zenuwen van zijn ziel terug naar God
  - maar eerst moeten zenuwen gereinigd (*Prüfung*) worden
    = soort vagevuur (*Vorhöfe des Himmels*)
  - eenmaal gereinigd worden zenuwen terug toegevoegd aan God
    - daar delen zenuwen weer in Gods genot (*Seligkeit*=zaligheid)
      - hemels of Gods genot = voortzetting en verhoging aards genot
        Sinneslust = zinnelijk genot
      - echter 2 complicaties
        - hemels of Gods genot is besmet met de dood
          via de equivoque van de betekenaar *selig*=zalig
          - zalig in de zin van lustvol
          - zalig in de zin van dood
        - hemels of Gods genot keert verhouding mannelijk/vrouwelijk genot om
          - op aarde = man geniet meer dan vrouw, want meer en krachtiger zenuwen
          - in hemel = ononderbroken genot (*Geniessen/Wollustgefühle*)
            - daarvoor volstaat alsmaar meer én krachtiger mannelijk genot niet
            - hemels genot naar het model van het vrouwelijk genot !!
    - daar worden zenuwen ook weer geconfronteerd met Gods verdeeldheid
      God = 2 goden met elk hun eigen zelfbehoudsdrift
      - goeie=witte Ormuzd
      - slechte=bruine Ariman > verschijnt op toppunt van waan aan Schreber
        - Schreber ziet beeld met geestelijk oog = stralenschittering (cf. epifanie)
        - Schreber hoort stem aan raam = machtige basstem roept herhaaldelijk *Luder*!
          - vertaling *Luder* = loeder/kreng
            etymologie (ook in Nl): lokaas
          - uiting van Gods echt gevoelde bewondering
            - omdat Schreber als lokaas voor God fungeert cf. infra
            - omdat Schreber zich als echte vent weert tegen vervrouwelijking cf. infra
- vanuit God kunnen gereinigde zenuwen weer in mensenlichamen gedeponeerd
  - enzovoort = cyclus = eindeloos
    wundervolle Aufbau (heerlijke opbouw, structuur) van deze wereldorde
    heerlijke wereldorde
  - probleem als niet gereinigde zenuwen uit dat 'vagevuur' (*Vorhöfe des Himmels*) ontsnappen en in een levende mens binnendringen
    dat is wat er gebeurd tov Schreber (cf. infra)

structureel tekort van perfecte cyclus van de heerlijke wereldorde
> God kan zich in een seksuele verhouding met één levende mens laten vangen

- tekort van wereldorde – die scheppingscyclus van de wereldorde doorbreekt.
  - tekort wereldorde – vertaling term
    - *Achillesferse* (Schreber)
    - *Lücke*=leemte (Freud > Lacan: *manque*=tekort)
  - tekort wereldorde = 'verlangen' van God
    God interesseert zich in principe niet voor levende mens
    - maar soms God kan het niet laten om zelf zenuwcontact te zoeken met levende mens
      - alsof God verlangt naar levende mens
        cf. Reve: "soms mijn God denk ik dat gij eenzaam zijt en in zelfde wanhoop mij zoekt zoals ik U"
      - contactname God met levende mens gebeurt via *Nervenanhang*
        = Gods zenuwen annexeren zenuwen van levende mens
    - soort ontdubbeling van God
      - God die menselijk lichaam levend maakt door daar zijn zenuwen in te deponeren en zich dan niets meer van levende mens aantrekt: wacht gewoon om zijn zenuwen bij de dood van die mens te recupereren
      - God die zenuwverbinding maakt met levende mens
  - tekort wereldorde is structrueel
    komt vaker voor dat God zelf zenuwcontact met levende mens zoekt
    - bv bij kunstenaars – die inspiratie krijgen
    - bv bij gelovigen – die vurig bidden

    op zich dus geen probleem
  - zenuwcontactname God met levende mens wordt echter wel een groot probleem als zenuwen van levende mens sterk *erregt*=overprikkeld zijn, compleet gespannen staan
    - want dan geraakt God niet meer van die levende mens los
    - dat is toevallig het geval bij Schreber
      - in zijn tijd beginnen zenuwen van de mensen sowieso al zeer gespannen te staan Schrebers analyse van "het onbehagen in de cultuur" van zijn tijd
      - bij Schreber zelf zenuwen toevallig compleet overprikkeld geraakt
        cf. juli 1893 begint nieuw job als hoge rechter (*Senatspräsident*)

- automatische gevolgen (volgens wereldorde) als Gods zenuwen massaal aangetrokken worden door compleet overprikkelde zenuwen van een levende mens, in dit geval dus Schreber

- automatische gevolgen (volgens wereldorde) als Gods zenuwen massaal aangetrokken worden door compleet overprikkelde zenuwen van een levende mens, in dit geval dus Schreber
  - gevolgen voor God
    God gaat voor zijn bestaan vrezen (angst God centraal – ik nog interventie rond)
    > Gods zelfbehoudsdrift doet hem zich als duivel in een wijwatervat weren
  - gevolgen voor levende mens Schreber
    - kiem van grootheidswaan
      exclusieve zenuwcontactname God bij Schreber
      > 'ik ben de mens bij uitstek, als dusdanig (*der Mensch schlechthin*)"
      > "ik ben de enige mens (*der einzige Mensch*) waarrond alles draait"
    - kiem van waan van *Entmannung > Verwandlung zum Weibe = Verweiblichung*
      - moeten genieten als vrouw (*Verweiblichung*)
        - als Gods zenuwen in lichaam levende mens binnenkomen, verliezen ze hun hemels genieten (*Seligkeit = wollustartigen Genießen*) > Gods zenuwen in paniek
        - in poging om verloren hemels genieten terug te vinden transformeren Gods zenuwen zich in lichaam van levende mens tot vrouwelijke wellustzenuwen (*Wollustnerven*): genot vrouw (*Seelenwollust*) ligt immers dichtst bij gods genieten > als Schreber in bed ligt ervaart hij door druk op Gods getransformeerde zenuwen in hem een vorm van vrouwelijk genot (*wollüstigen Empfindungen*)
          cf. waarschuwing vader tegen in bed blijven liggen na ontwaken
      - grote zenuwlijders, die dus niet meer te verbreken aantrekking op gods zenuwen uitoefenen, worden door aanwezigheid van Gods zenuwen in hun lichaam automatisch ontmand én vervrouwelijkt – dat gebeurt via door stralen geopereerde wonderen
        - ontmanning = externe mannelijke geslachtsorganen verdwijnen
          - harde versie: penis in het lichaam teruggetrokken
          - softe versie: penis verwekelijkt tot slap 'ding'
        - vervrouwelijking
          - interne veranderingen
            - interne mannelijke geslachtsorganen worden vrouwelijk
            - beenderstructuur verandert (bekken / grootte)
          - nog geen externe veranderingen (spiegelbeeld)
            - om te beginnen nog geen borsten
            - nooit echt vagina (1 ½ keer vermeld)
      - probleem: Schreber kan niet meteen reageren op verlies mannelijk genot door ontmanning én verplicht Ander genot door vervrouwelijking = perplexiteit
        - cf. prodroom van *Entmannung/Verweiblichung*
          - na aankondiging van benoeming tot *Senatspräsident*
            = nog voordat hij overspannen geraakt
          - tussen slapen en waken, 's ochtends > halfslaapidee
            - *Empfindung/Vorstellung: es müsse doch eigentlich recht schön sein ein Weib zu sein das dem Beischlaf unterliege*
            - Schreber op dat moment niet voldoende bewust/alert om meteen mannelijk protest (*Entrüstung*) aan te tekenen > probeert dat later nog wanhopig
        - cf. aanvankelijke *Regungslosigkeit (Passivität / Erstarrung)* na opname waanrationalisatie Schreber: moet intrede gods zenuwen en hun transformatie tot vrouwelijke wellustzenuwen in Schrebers lichaam vergemakkelijken

TIJD 1
COMPLICATIE BIJ SCHREBER:
COMPLOT PSYCHIATER FLECHSIG EN GOD TEGEN SCHREBER = *SEELENMORD*

Schreber begint als *Senatspräsident* > overspannen > paniekaanval + zelfmoordpoging > psychiatrie
Gods zenuwen, die de vorm van zonnestralen aannemen en spreken, verklappen hem daar geheim zijn psychiater Flechsig is tussen hem en zijn God gekomen en heeft achter zijn rug een complot met God tegen hem beraamd = zgn *Seelenmord*

grootste onduidelijkheid rond *Seelenmord*

- onduidelijkheid op 2 punten
  - onduidelijk wie op idee van *Seelenmord* tegen Schreber kwam
    onduidelijk wie *Seelenmord* effectief op hem gepleegd heeft
  - onduidelijk wat *Seelenmord* juist is
- reden onduidelijkheid rond Seelenmord
  - punt van *Unbestimmtheit & Unfaßbarkeit* is inherent aan elke waan:
    meest intense *Wahnbildungsarbeit* op dat punt van de *Seelenmord*
    (cf. droom)
  - externe censuur bij publicatie “Memoires”
    familie wil niet dat Schreber uitlegt hoe zij (én familie Flechsig) concreet bij *Seelenmord* op hem betrokken is

onduidelijk voor Schreber wie brein is achter complot *Seelenmord* op hem: Flechsig of God?

- Schreber om te beginnen overtuigd dat Flechsig het brein achter het complot is
  - waarom en hoe is Flechsig met God gaan complotteren?
    - 1ste tijd: wat deed Flechsig verkeerd in relatie tot Schreber
      - met de beste therapeutische bedoelingen heeft Flechsig als psychiater via hypnose zenuwcontact met Schreber gezocht
      - tot zijn verrassing hoorde hij in Schreber stemmen tot Schreber spreken
        > vanuit wetenschappelijke nieuwsgierigheid houdt hij zenuwcontact met Schreber langer dan therapeutisch noodzakelijk aan = wetenschappelijk experiment
      - na tijdje zijn die stemmen in Schreber voor Flechsig *unheimlich* geworden (hij herkent die ergens van!) > Flechsig angst > Flechsig breekt zenuwcontact abrupt af
    - 2de tijd: wat deed Flechsig verkeerd in relatie tot God
      - Flechsig-zenuwen dringen in paniek de hemel binnen
        – en zoeken daar meteen, zonder voorafgaande reiniging, zenuwcontact met God
        = Vuil Verbond van Flechsig met God
      - gevolg: Flechsig ontdubbelt
        - Flechsig-mens of fallische man (mijn termen LJ)
        - Flechsig-Onreine-God (mijn term LJ)
          Flechsig met God vermengd – Flechsig denkt dat hij God is
          wordt een één en al zelfbehoudsdrift > ontpopt zich tot machtswellusteling
  - Flechsig-mens heeft God dus verleid en erin geluisd – en God laat dat gebeuren (*Duldung*) > dubbele houding Schreber tov God
    - Schreber tracht zijn God met alle mogelijke middelen van Flechsig te redden
      - Schreber offert zich op voor redding God
      - Schreber scheldt Flechsig uit: *"kleiner kleiner Flechsig!"*
        slaat dat op Flechsig de mens of op Flechsig die zich met God heeft vermengd?
    - Schreber verliest respect voor God die zich zo door een kleine mens als Flechsig laat doen
      Schreber scheldt de zon (als materialisatie van God) uit: "*Die Sonne ist eine Hure!"*
  - Flechsig-Onreine-God slaat heel laf terug – om God aan zijn kant te houden
    doet alsof Schreber God wil vernietigen en hij, Flechsig, God tegen Schreber moet beschermen
    bv. uitvinding *Anbinden an Erden*
    Flechsig-Onreine-God overtuigt God om zijn door Schreber aangetrokken zenuwen=stralen aan veraffe *Weltkörpern* (planeten/sterren) vast te binden, zodat Schreber die niet meer kan aantrekken

- tijdens schrijven "Memoires" begint het Schreber te dagen dat God misschien zelf het achter het complot tegen hem is, en de toevallig in paniek binnenvallende Flechsig-mens heeft 'gebruikt'
  om alsmaar duidelijker wordende redenen: God wil Schreber als zijn Vrouw om met hem nieuwe mensheid te verwekken/scheppen cf. infra

onduidelijk waaruit complot tussen Flechsig en God of *Seelenmord* op Schreber bestaat

- stemmen blijven voortdurdend zeggen, in Schrebers hoofd
  ook nadat Schreber uit psychiatrie is
  - (een) Flechsig heeft geprobeerd om *Seelenmord* op (een) Schreber te plegen
  - en dat vinden ze zelf ook echt wel *unstatthaft*
    - ongeoorloofd, *not done*
    - juridisch onontvankelijk of niet-ontvankelijk cf. *forclusion*
      ook voor de stemmen kan die *Seelenmord* echt niet

- wat is *Seelenmord* op Schreber
  bestaand woord dat Schreber op heel eigen wijze invult = neologisme
  - *Seelenmord* = bestaand woord en zelfs begrip – dat Schreber kende
    - cf. van Dale: zielenmoord
      "opzettelijk psychisch te gronde doen gaan van een persoon"
    - Duitse discussies die Schreber als literair en juridisch gevormd zeker kende
      - 1832 juridische discussie over *Seelenmord* (Devreese)
        moet *Seelenmord* beperkt worden tot medische mismeestering?
        moet *Seelenmord* ook nog in andere betekenis in de wet opgenomen worden?
      - 1887 literaire discussie over *Seelenmord* (Lothane)
        schrijver Strindberg over *Seelenmord* in Ibsens "Rosmersholm"
        vrouw maakt man gek door hem aan vaderschap van hun dochter te doen twijfelen
        cf. biografie Schreber: adoptiedochter Fridoline zou onecht kind van zijn vrouw zijn
        Schrebers konden geen kinderen krijgen – maar vrouw Schreber had (waarschijnlijk) buitenechtelijke dochter
        - 1892 vrouw van Schreber suggereert om toen 2j oude dochter te adopteren
          uitlokkende factor psychose Schreber 1893 – vanuit dubbel appel op vader?
          - klassiek: overspannen door nieuwe job als *Senatspräsident*
            > moet zich meten met veel oudere en veel meer ervaren collega's
          - maar ook: suggestie door zijn vrouw om haar 2j oude dochter te adopteren
            > *Seelenmord* à la Ibsen: vrouw maakt man gek door hem aan vaderschap dochter te doen twijfelen
        - 1902 als Schreber uit opname komt, heeft vrouw haar dochter in huis genomen
          > Schreber verblijft eerste tijd bij zijn moeder
        - 1906 Schreber adopteert dochter van vrouw > zorgt voor haar "als een moeder"
  - *Seelenmord* op Schreber
    - wat kan Schreber zeggen over *Seelenmord* op hem
      - uitlevering van zijn ziel (en dus niet lichaam!!) aan Flechsig
      - via direct zenuwcontact van Flechsig met Schreber = soort hypnose
        - niet meer door Flechsig-mens
          maar door Flechsig-Onreine-God
        - niet meer voor therapeutische doel
          maar vanuit zelfbehoudsdrift en machtswellust van Flechsig-Onreine-God
    - voor de rest moet Schreber zich ivm *Seelenmord* op hem tot allusies beperken
      - allusies op *Seelenmord* in volkssagen over het verkopen van de ziel aan de duivel voor werelds gewin – zoals in romantische literatuur verwerkt
      - allusie op historisch prototype van *Seelenmord* in XVIII° door jaloerse drager van naam Flechsig (Abraham Fürchtegott + Daniel Fürchtegott) op drager van naam Schreber
      - allusie op onanie als *Seelenmord*

TIJD 2
GEVOLGEN VAN *SEELENMORD* OP SCHREBER DOOR FLECHSIG-GOD

gevolg1 van *Seelenmord*
Flechsig-mens (fallische man) probeert misbruik te maken van Schrebers *Verweiblichung*

- Schrebers vervrouwelijking is om te beginnen volgens de wereldorde
  - structureel tekort wereldorde: Gods zenuwen kunnen zo sterk door overprikkelde zenuwen van levende mens aangetrokken worden dat God daar niet meer los van komt
  - wie Gods zenuwen zo sterk aantrekt én in zich opslaat, wordt automatisch ontmand en vooral ook vervrouwelijkt

- Flechsig-mens (fallische man) komt te weten dat Schreber automatisch vervrouwelijkt doordat hij Gods zenuwen aantrekt > probeert daar misbruik van te maken voor eigen overleving en genot
  - hoe komt Flechsig-mens (fallische man) dat te weten?
    door frauduleus zenuwcontact met God cf. supra
  - Flechsig-mens (fallische man) maximaliseert Schrebers automatisch genot als vrouw
    - fixeert Schreber weken bloot in bed
      om Schreber toegankelijker voor die vrouwelijke *wollüstigen Empfindungen* te maken
      inderdaad: als Schreber in bed ligt, ervaart hij door druk op die getransformeerde zenuwen van God in hem een vorm van vrouwelijk genot
    - zet vrouwelijke zenuwen van gefixeerde Schreber via zijn zenuwen kunstmatig in beweging > Schreber staat te kijk als *in weiblicher Ängstlichkeit zitternd*
  - doel Flechsig-mens (fallische man) bij dat maximaliseren van Schrebers genot als vrouw
    - wil zich uiteindelijk als fallische man seksueel vergrijpen aan Schrebers door gods stralen vervrouwelijkte lichaam = als man seksueel van Schreber als hoer (*Dirne*) genieten
    - en daarna Schreber als vrouwelijk lichaam *liegengelassen* = laten rotten (*Verwesung*)

- op dat moment kan Schrebers mannelijk eergevoel zich daar wel meteen tegen verzetten
  - vecht met verplegers – om te tonen dat hij een man is en blijft
  - wil niet meer leven wil niet meer eten

gevolg2 van *Seelenmord*
Flechsig-Onreine-God verzet zich tegen opgaan van God in Schrebers vervrouwelijkend lichaam en probeert daarom Schrebers lichaam&verstand te *zerstören*=verwoesten

wereldorde: Gods zenuwen=stralen zijn scheppend en kunnen dus niet vernietigend zijn
verstoring wereldorde door complot Flechsig met God > Gods zenuwen besmet door onreine Flechsigzenuwen > Gods zenuwen hebben, tegen hun natuur in, verwoestende effecten op Schrebers lichaam&verstand

- *Zerstörung*=verwoesting van Schebers lichaam > geen lichaam meer
  - plots snelle evolutie van prepsychotische hypochondrie naar melancholische Cotardwaan
    - aanvankelijke hypochondrie (typisch bij begin psychose)
      - angst dat er ergens iets in lichaam fundamenteel verkeerd is
      - punt in het lichaam verschuift voortdurend
    - hypochondrie evolueert plots vrij snel naar melancholische Cotardwaan
      - waan dat men geen functionerend lichaam meer heeft en dus niet meer kan sterven
      - waan van geen interne organen en geen lichaamsopeningen meer te hebben
  - zenuwen of stralen verwoesten Schrebers lichaam via *Wunder*=wonderen
    - verwoesting interne organen en stelsels via wonderen > verdwijnen
      strottenhoofd, slokdarm, maag, darmen / longen / blaas / ruggenmerg / ribben / penis
    - blokkeren lichaamsopeningen (erogene zones) via wonderen > niet meer functioneren
      - mond: Schreber kan niet meer eten
      - anus: Schreber kan niet meer kakken wanneer hij wil
        – doordat Flechsig-God hem altijd te kakken zet
      - ogen: Schreber kan niet meer kijken naar wat hij wil
        – doordat Flechsig-God zijn ogen sluit of verdraait (*Augenverdrehen*)
      - oren: Schreber kan oren niet meer gebruiken, want die zijn altijd 'bezet'
        – door auditieve hallucinaties:
        - alle vliegende vogels lispelen voortdurend zinloze van buiten geleerde zinnen
          vogels bevatten niet gereingde/gelouterde zenuwen van doden
          > zinloos gelispel = automatische ontlading van hun lijkengift in Schreber
          > Gods zenuwen hebben geen zin meer om in Schreber op te gaan
        - Lacan: enige echte hallucinaties, enige echte 'stemmen'
          - omdat Schreber de vogels van buiten hem, in het reële hoort spreken
          - alle andere 'stemmen' die Schreber hoort en de fenomenen die hij ziet, verschijnen niet in reële, maar worden door God, via *Wunder*, in hem opgewekt hij moet intern bepaalde woorden/zinnen uitspreken
        - antwoord Schreber op zijn hallucinaties van de sprekende vogels
          - Schreber pareert spreken van vogels met equivoques
            - gebaseerd op soort achillespees of tekort bij sprekende vogels
              als ze een woord horen dat ongeveer equivoque is met wat ze op dat moment aan het zeggen zijn (bv.Santiago/Karthago), zijn ze daardoor zo verrast dat ze rest van hun giftig van buiten geleerd zinnetje vergeten
            - Schreber gooit dan ook equivoques met wat vogels op dat moment aan het zeggen zijn in het midden > vergeten rest van hun giftig van buiten geleerd zinnetje > gods zenuwen=stralen komen sneller in hem binnen
              > bewondering (echt gevoel) vanwege vogels *"verfluchter Kerl!"*
          - Schreber geeft sprekende vogels meisjesnamen
            omdat ze zo zinloos als meisjes kletsen

- *Zerstörung*=verwoesting van Schrebers verstand > geen verstand meer (*Blödsinnigkeit*=zwakzinnig)
  klassiek bij begin psychose: angst om verstand te verliezen, en dus zot te worden
  Schrebers meest expliciete probleem bij begin psychose
  - Flechsig-Onreine-God probeert Schreber zijn verstand te doen verliezen
    via zenuwen=stralen die in Schreber spreken, die Schreber in zichzelf doen spreken
    - twee soorten effecten van Gods zenuwen=stralen
      - Gods reine zenuwen transformeren zich in Schrebers lijf tot genot
        > vervrouwelijken zijn lijf
      - Flechsig-Onreine-Gods zenuwen transformeren zich in Schrebers hoofd tot stemmen
        > verwoesten zijn verstand
    - 'stemmen' die Schrebers verstand willen verwoesten zijn geen echte hallucinaties??
      tegengesteld aan sprekende vogels verschijnen die 'stemmen' niet in het reële, maar de stralen doen Schreber woorden onwillekeurig innerlijk uitspreken
  - 'stemmen' in Schreber spreken de taal van God nl *Grundsprache*
  - 'stemmen' spreken op 2 manieren in Schreber, doen hem op 2 manieren in zichzelf spreken
    - 'stemmen' informeren Schreber
      - over wat er met hem gebeurd is
        dat doen ze door neologismen uit te leggen bv *Seelenmord*
      - over de verhoudingen tussen God en zenuwen=stralen
        stemmen informeren dus over zichzelf – een soort metataal?
    - 'stemmen' verplichten Schreber om te denken (*Denkzwang*)
      via systeem van *Nichtausreden* = afgebroken zinnen
      - stemmen doen Schreber bij zichzelf het begin van een zin uitspreken
        bv "*Nun will ich mich* …" ("nu zal ik mijzelf …")
      - Schreber moet die zin luidop aanvullen – met zelfbelediging voor de man die hij is
        die aanvulling wordt hem ook weer ingesproken = *Gedankenfälschung*
        bv "*Nun will ich mich (…) darein ergeben, daß ich dumm bin"*
        ("nu zal ik mijzelf … maar erin schikken dat ik stom ben")
        - als Schreber onmiddellijk kan aanvullen met zelfbelediging
          > God merkt dat Schreber nog altijd kan denken en verstand niet kwijt is
          > Gods zenuwen kunnen zich niet terugtrekken > paniek: *Hilferufen*
        - als Schreber niet onmiddellijk kan aanvullen met zelfbelediging
          > God denkt dat Schreber niet meer kan denken en zijn verstand kwijt is
          > God kan zich terugtrekken = *liegenlassen* van Schreber
          > lichaamsfenomenen bij Schreber getuigen van dat *liegenlassen*
          - *zerrende*=trekkende koppijn
          - *Brüllwunder* = snel naeen brullen (stem uit borst getrokken) > zeer uitputtend
            pas laat verschenen (1901) > blijft langst hangen na opname

- Flechsig-Onreine-God slaagt er uiteindelijk niet in om Schrebers lichaam&verstand te verwoesten
  complot Flechsig-God tegen Schreber mislukt
  want verwoesting lichaam&geest van een mens gaat in tegen de wereldorde
  - wereldorde laat zelfs God niet toe om lichaam&verstand van een mens te verwoesten
  - De Mens bij uitstek, Schreber, haalt het van God, omdat hij de wereldorde aan zijn kant heeft

TIJD 3
KEERPUNT – KATASTROFE
WERELDONDERGANG > DOOD VAN SCHREBER ALS MAN/SUBJECT

God-Flechsig mislukt in vernietiging lichaam & verstand van Schreber (want niet volgens wereldorde)

maar toch moet Schrebers door Flechsig verziekte relatie met God uiteindelijk leiden tot ondergang van de wereld én Schreber
op 'het hoogtepunt van zijn ziekte' zeggen stemmen in Schreber

- eerst dat de wereld en de mensheid zijn vergaan
- vervolgens dat ook hijzelf gestorven is

- alle fallische mannen zijn dood = slechts *flüchtig hingemachte Männer*
  - *Männer*
    - de fallische mannen, zoals bv. Flechsig-mens
    - maar toch ook mevrouw Schreber – voor zover ze fallisch is?
  - connotaties *hinmachen* (een echte betekenaar)
    - destructief: *hinmachen* = kapotmaken
    - *semblant*: *hinmachen* = slordig ineenflansen, voorspiegelen
    - anaal: *hinmachen* = schijten
  - oorzaak ondergang mensheid
    Schrebers onlosmakelijke band/verbond met God > Schreber lichaam slokt alle zenuwen=stralen van zon=god en planeten (waaraan zenuw-stralen door Flechsig zijn vastgebonden) op > ijstijd > mens uitgeroeid

- Schreber = enige overgebleven *wirkliche Mensch*
  maar dat duurt niet lang – ook Schreber sterft, als fallische man (= *mort du sujet* Lacan)
  - Schreber maakt eigen dood als man mee
    - beleeft eigen dood in de gedaante van een geestelijk minderwaardige dubbelganger – met volle bewustzijn van het geleidelijk uitdoven van zijn ziel
    - ziet eigen doodsbericht in krant
    - gedraagt zich alsof hij begraven is: steekt blote voeten door raam
  - zenuwen=stralen bevestigen Schrebers dood
    doen hem innerlijk zeggen *"Ich bin die erste Lepraleiche und führe eine Lepraleiche"*
    cf. lepradoden moeten door lepralijders begraven worden
  - medische verslagen bevestigen Schrebers dood
    katatonie

TIJD 4
GEVOLGEN ONDERGANG WERELD/MENSHEID + DOOD SCHREBER ALS MAN > SCHREBER KAN ZICH VERZOENEN MET VERVROUWELIJKING OMDAT DIE PLOTS WEL VOLGENS WERELDORDE IS

evolutie statuut ontmanning/vervrouwelijking doorheen waan Schreber

- begin, toen God *Nervenanhang* nam bij zenuwzieke Schreber en daar niet meer van los kwam
  ontmanning>vervrouwelijking volgens de wereldorde
  - levende mens die dankzij de overprikkeling van zijn zenuwen in exlusief zenuwcontact met God geraakt is en Gods zenuwen=stralen naar zich toetrekt en in zijn eigen lichaam opslaat, die grote zenuwlijder wordt automatisch ontmand en vervrouwelijkt
  - Schreber te verrast/perplex voor mannelijk protest tegen ontmanning>vervrouwelijking

- Flechsig komt tussen Schreber en zijn God en wordt Flechsig-Onreine-God
  ontmanning>vervrouwelijking niet meer volgens de wereldorde
  - automatische ontmanning>vervrouwelijking dient plots voor seksueel misbruik/genot door fallische Flechsig-mens (en zijn fallische handlangers = verplegers)
  - groot fysiek mannelijk protest van Schreber tegen ontmanning>vervrouwelijking bij Schreber

- na ondergang wereld/mens & dood Schreber als man
  ontmanning>vervrouwelijking weer volgens de wereldorde
  - primaire seksuele achtervolgingswaan (ontmanning>vervrouwelijking) wordt secundair gekoppeld aan relgieuze grootheidswaan (mensheid verlossen)
    ontmanning>vervrouwelijking moet Schreber toelaten om de vrouw van God te worden en zo een nieuwe mensheid te scheppen – die na de dood weer *selig* kan worden (vorige mensheid kon door toedoen Flechsig na dood niet meer *selig* worden)
  - Schreber laat elke vorm van mannelijk protest tegen ontmanning>vervrouwelijking varen

na ondergang fallische mensheid + dood Schreber als fallische man
Schreber verzoent zich met vervrouwelijking als basis van religieuze=verlossing van mensheid

- Freud vertaalt Schrebers *Befreundung* met *Verweiblichung* religieus/conceptueel als *Versöhnung*
  - Schreber: *sich befreunden* met *Verweiblichung*
    - bevriend geraken met > wennen aan, kunnen inkomen
    - gedogen = onder bepaalde omstandigheden toelaten wat eigenlijk wettelijk verboden is
  - Freud: *sich versöhnen* met *Verweiblichung*
    - zich verzoenen met > vrede sluiten met
    - actiever, meer engagement subject > richting act, nieuw verbond, nieuwe wet

- verzoening met ontmanning>vervrouwelijking
  november 1895 = exact 2j na begin 2de opstoot psychose en opname
  maar Schreber zou wel nog 7j in opname blijven!!
  - ogv waanredenering
    Vernunftgründe = verstandelijke redenering
    - enerzijds ontmanning>vervrouwelijking blijkt niet te stuiten
      - *wirkliche Einziehung des männlichen Geschlechtsteils*
      - vrouwelijke *Seelenwollust* overspoelt hem volledig
    - anderzijds *Entmannung* is geen *Schande* meer tov medemens
      - *Menschheit flüchtig hingemacht* = geen fallische mannen (bv. Flechsig-mens) meer
      - (Schreber zelf dood als fallische man)
    - besluit: kan niet meer ontkennen dat ontmanning>vervrouwelijking een *immanent Ziel* heeft wereldorde wil dat Schreber vrouw van God wordt om nieuwe mensheid te scheppen
      - ik kan mij alleen maar *befreunden* met de gedachte van *Verwandlung in ein Weib*
      - ik schrijf *Pflege Weiblichkeit* met volle bewustzijn in mijn vaandel = nieuwe wet
        dit is meer het subjectief engagement van Freuds 'verzoening'
  - maar ook ogv biografisch-historische factor?
    soort biografisch-historisch *Entgegenkommen*
    - november 1895
      - in november 1895 wordt Schreber 53j …
      - … dat is de leeftijd waarop zijn vader stierft in november 1861, 34j geleden
    - loslaten van elke mannelijke identificatie met vader??

nieuwe wet = *Pflege* van de *Weiblichkeit*
2 vormen van genieten

- imaginaire genot van het beeld van zichzelf als vrouw
  - moet kijken naar vrouwelijke *Wesen* of *Bilder*
  - als hij zich voorover bukt
    ziet hij zichzelf in gedachten als vrouw = *zeichnet* zichzelf met borsten, vagina, kont
  - als hij met ontbloot bovenlijf en vrouwelijke *Aufputz* voor spiegel staat
    zien hijzelf én anderen hem als vrouw met *ziemlich voll entwickelten weiblichen Busen*

- reële genieten van het eigen lichaam als vrouw
  - zijn lichaam barst uit de voegen van de vrouwelijke wellustzenuwen
    - voelt zelf vrouwelijke wellustzenuwen
      overal in zijn lichaam, maar toch vooral in zijn borst
    - anderen kunnen vrouwelijke wellustzenuwen of het effect ervan objectief waarnemen
      - toont borsten aan dokters om daarin bestaan vrouwelijke wellustzenuwen te verifiëren
      - iedereen ziet *Anschwellen* van zijn borst en voelt fluwelige zachtheid van zijn huid
  - vrouwelijke wellustzenuwen in zijn lichaam zorgen voor *sinnliches Behagen*
    - *sinnliches Behagen = Vorahnung* vrouwelijk *Geschlechtsgenuss beim Beischlafe*
    - Schreber wekt dat *sinnliches Behagen* zelf op – als man-en-vrouw-in-één
      - door te denken
        - aan *etwas Weibliches* denken
        - zichzelf voorstellen als man-en-vrouw-in-één
          zichzelf voorstellen als *mit mir selbst den Beischlaf vollziehend*
      - door druk op zijn huid
        - in bed blijven liggen (tegen imperatief van vader-opvoeder!!)
          en daar *das in geschlechtlicher Umarmung mit mir selbst daliegende Weib spielen*
        - zichzelf voortdurend aanraken (zeker geen masturbatie, aldus Schreber zelf!)

genieten van eigen beeld als vrouw en eigen lichaam als vrouw = *Pflicht*
genieten van Verweiblichung is *gottesfürchtig* geworden > genieten verplicht!!

- om zich in Schrebers lichaam thuis te voelen moet God daar ononderbroken genieten aantreffen
  dichtste benadering van dat ononderbroken goddelijk genieten is het genieten van een vrouw
  - waanlogica
    - in hemel geniet god voortdurend = *beständiges Genießen*
    - als Gods zenuwen in Schreber binnendringen en vastgehouden worden, verliezen ze hun hemels genot (*himmlische Seligkeit*) > God in paniek > trekt zich weer terug
      > vervelende lichaamsfenomenen voor Schreber oa *Brüllwunder*
    - om paniek en terugtrekking van Gods zenuwen te vermijden moet Schreber God indruk geven van in *wollüstigen Empfindungen schwelgendes Weib* > Gods zenuwen vinden iets terug van hun verloren genot > God trekt zich niet terug
  - moeten genieten van eigen lichaam als vrouw komt ipv moeten denken
    - indien Schreber niet denkt > God trekt zich terug
    - maar indien Schreber ondertussen geniet als vrouw > God kan zich toch niet terugtrekken

- eenmaal God zich echt thuis voelt in Schrebers lichaam (danzij diens cultus van vrouwelijk genot)
  bevruchting Schreber > schepping nieuwe mens
  - onduidelijk hoe bevruchting zal gebeuren
    - God zelf niet fallisch
    - in de hele wereld geen enkel fallisch element meer
  - onduidelijk wanneer bevruchting zal gebeuren
    einde vrouwwording asymptotisch = ooit > bevruchting ook asymptotisch

  maar toch al 2x iets dergelijks gebeurd tijdens opname:
  - Schreber met gebrekkig ontwikkeld vrouwelijk geslachtsdeel
  - en toch *Befruchtung* = God werpt zenuwen in Schreber, die aan ‘zaad' (*Samen*) beantwoorden
  - Schreber voelt huppelende (*hüpfende*) bewegingen in zich

genieten van eigen beeld als vrouw en eigen lichaam als vrouw mislukt voorlopig nog altijd
want Schreber is en blijft nog altijd ergens een fallische man (transformatie tot vrouw is asymptotisch)

- Schreber slaagt er nog altijd niet in om ononderbroken te genieten (zoals echte vrouw)
  > op dat moment moet hij denken denken denken als een man die voortdurend beledigd wordt

- Schreber put beetje *sinnlichem Genüsse* als man (*plus-de-jouir*) uit het moeten genieten als vrouw
  kleine *Entschädigung* = compensatie voor …
  - … inspanning om ononderbroken te genieten als vrouw
  - … al dat leed dat hij al jaren moet ondergaan